

Matvanor i Västernorrland

Med de senaste årens inflation med tillhörande matprisökningar undersöks i denna korta rapport om det tycks finnas något samband mellan befolkningens matvanor och den senaste tidens ökade matpriser. Sådana makro-samband är alltid svåra att modellera och undersöka eftersom de så kallade störfaktorerna ofta är svåra att kontrollera för. Men vi kan åtminstone undersöka okulärt hur, och om, matvanorna har förändrats över tid.

Bakgrund

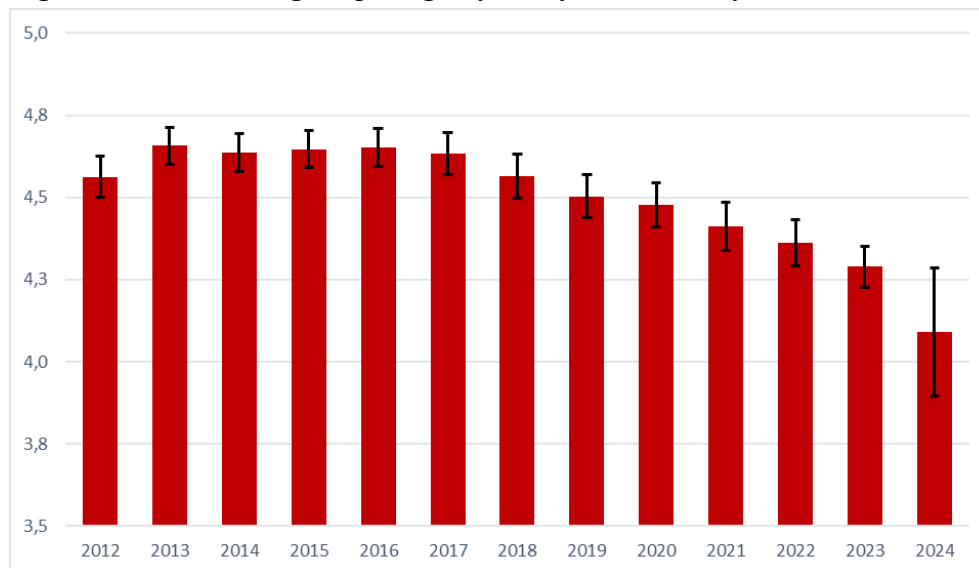
I Västernorrland har 40-, 50-, och 60-åringar sedan 2012 bjudits in till hälsosamtal där de bland annat fått besvara ett frågebatteri avseende matvanor. Från svaren på dessa frågor kan sedan ett kostindex beräknas enligt Socialstyrelsens specifikationer [1]. En modifikation av detta index kan följas i länet tillbaka till år 2012 så vi kan få en ganska bra bild över hur matvanorna varierat över tid. På grund av enkättekniska skäl kan inte det Socialstyrelsens kompletta kostindex användas rakt av från 2012, utan detta är enbart möjligt från 2020.

Alla resultat som presenteras i denna rapport baseras på hälsosamtal för vuxna i Västernorrland [2]. Tidigare analyser tyder på att detta urval kan antas vara någorlunda representativt för den vuxna befolkningen i de nämnda åldrarna.

Resultat

Först och främst kan vi se en negativ trend i matvanorna sedan 2018, där det från detta år tycks ha skett en stadig och pågående försämring bland länsbornas matvanor.

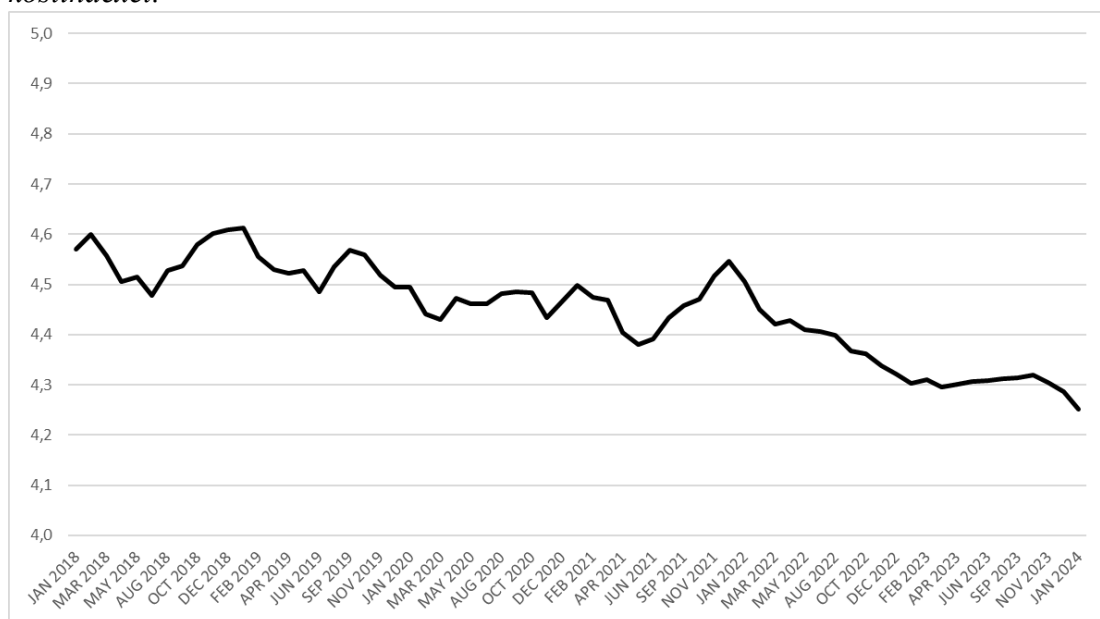
Figur 1: Genomsnittliga råpoäng år för år från det modifierade kostindexet.

Utifrån detta är det svårt att sia om huruvida nedgången accelererat när matpriserna började öka, vilket de gjorde ungefär från och med mars 2022 då de ökade till en årstakt om cirka fem procent för att därefter toppa på 25 procent i början av 2023 [3].

Redovisas samma data som ovan fast månad för månad ges en kompletterande bild där det tycks vara så att den negativa trenden accelererar något från det att inflationen började ta fart.

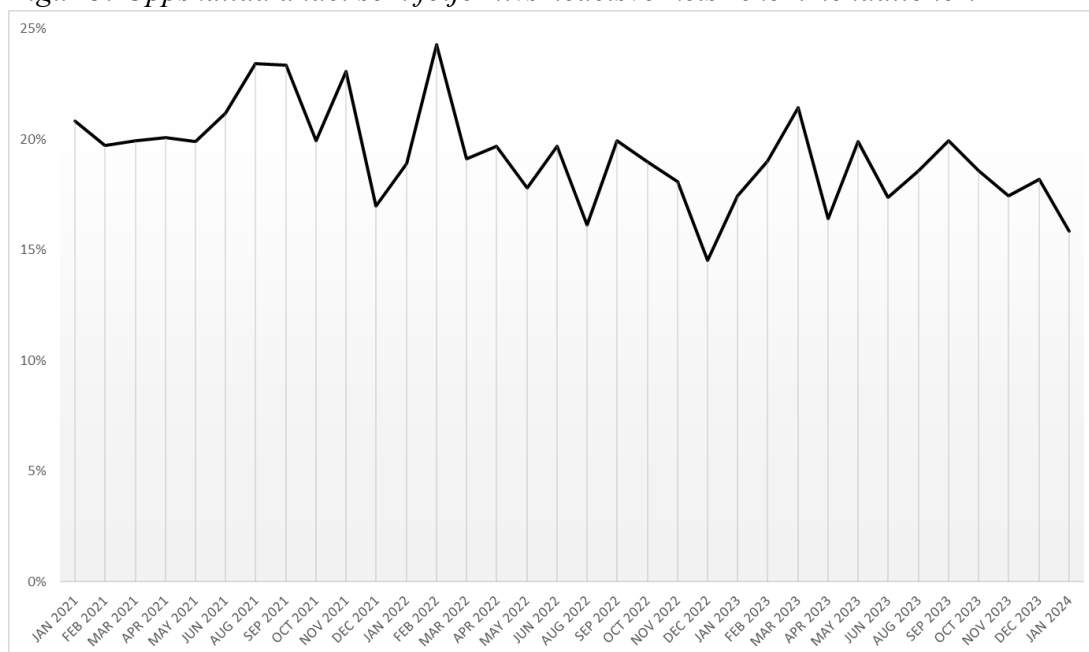
Figur 2: Glidande medelvärden över råpoäng månad för månad från det modifierade kostindexet.

Vad som framför allt kan utläsas från ovanstående figur är att månadsvariationerna minskade efter februari 2022. Vidare minskade det glidande medelvärdet med 0,12 enheter från januari 2018 till februari 2022, för att därefter minska med 0,20 enheter de kommande två åren. Med andra ord, mellan 2018 och 2022 försämrades matvanorna med i snitt 0,03 enheter per år, för att därefter försämrades med 0,10 enheter per år.

Utifrån ovanstående är det svårt att säga något om vad dessa enheter betyder, men vad som kan göras är att redovisa de senaste årens månadsvisa estimat över hur stor andel som i stort följer livsmedelsverkets rekommendationer enligt Socialstyrelsens kompletta kostindex.

Figur 3: Uppskattad andel som följer livsmedelsverkets rekommendationer.

Det kan inte urskiljas särskilt tydligt i diagrammet ovan, men andelen som uppskattades följa näringsrekommendationerna innan mars 2022 var knappa 21 procent, medan motsvarande andel från mars 2022 och framåt snarare fluktuerar omkring 18–19 procent. Redovisas denna data på årsbasis fås nedanstående estimat.

2021: 20,6 procent

2022: 19,2 procent

2023: 18,6 procent

2024: 15,8 procent

Notera att för 2024 finns data enbart med från januari så detta estimat är förknippat med relativt stor osäkerhet.

Diskussion

Det är svårt att dra några slutsatser huruvida denna försämring i befolkningens matvanor beror på ökade matpriser, men rent okulärt tycks det finnas visst samband. Å andra sidan inföll prisökningarna samtidigt som en annan stor världshändelse, nämligen Rysslands anfallskrig mot Ukraina, vilket gör det svårt att separera dessa händelsers betydelse på befolkningens näringsintag. Vidare bör vi kunna förvänta oss viss ledtid från det att prisökningar påbörjas till dess att befolkningens matinköpsbeteenden påverkas.

Som försiktig slutsats kan sägas att Västernorränningarnas matvanor tycks ha försämrats stadigt från 2018 och denna negativa trend tycks ha intensifierats sedan matpriserna började stiga i början av 2022.

Referenser

[1] Socialstyrelsen, ”Utdrag ur indikatorbilagan för Nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder 2011,” [Socialstyrelsens kostindex](#).

[2] Region Västernorrland, 2024, *Riktade hälsosamtal till vuxna*.

[3] Statistiska centralbyrån, 2023. [Matprisutveckling](#).